

XC ^{III} 36983/1900

CENA
„ŚWIATŁA“
rocznie 1 zlr. 20 ct.
Pojed. Nr. 10 ct.

ŚWIATŁO

„HAMAOR”

Prenumeratę i korespondencje należy przesyłać do dyrektora szkoły
fund. br. Hirscha
w Kołomyi.

Organ Stowarzyszenia nauczycieli szkół fund. br. HIRSCHA.
WYCHODZI 1. KAŻDEGO MIESIĄCA.

Nr. 1.

W Kołomyi, dnia 1. stycznia 1900.

Rok VI.

TREŚĆ: W sprawie dziełka pt. „Historja biblijna od stworzenia świata do Józefa dla I. i II. klasy“ . — Die Ethik des Judenthums. — Metodyczne opracowanie materiału zawartego w „Elementarzu niemieckim“. — Korespondencje: Borysław. — Przestrogi i rady. — Sprawy Stowarzyszenia.

W sprawie dziełka pt. „Historja biblijna od stworzenia świata do Józefa dla I. i II. klasy“.

Wydział Tow. naucz. szkół fundacji br. Hirscha otrzymał pismo następujące :

L. 17699.

Lwów, dnia 8. grudnia 1899.

Szanownego Wydziału Stowarzyszenia nauczycieli szkół fund. br. Hirscha

~~97049~~

w Kołomyi.

Załatwiając podanie z dnia 11. października 1898, c. k. Rada szkolna krajowa oznajmia, że nie może przedłożonego dziełka pt. „Historja biblijna od stworzenia świata do Józefa dla I. i II. klasy“ dopuścić do użytku szkolnego pomimo, że z resztą uważa je za dobre, a to z następujących powodów: Rada szkolna nie widzi potrzeby dawania w ręce młodzieży przy nauce religii podręcznika już w klasie I-szej. Powtóre, przedłożony podręcznik doprowadza opowiadania do urodzenia Józefa, podczas kiedy

według planu nauki religii w galicyjskich szkołach ludowych już w klasie I. należy wziąć materyał aż do śmierci Józefa, a w klasie II. aż do śmierci Mojżesza. Wreszcie, co jest rzeczą główną, materyał przedłożonego podręcznika wymierzony jest za skąpo, ażeby wypełnić przepisany czas nauki nie już w dwóch, ale nawet w jednej klasie

Za c. k. Namiestnika

Dr. Bobrzyński.

Podając powyższe pismo Wysokiej c. k. Rady szkolnej krajowej do wiadomości pp. nauczycieli, nie możemy powstrzymać się od uwagi, dlaczego p. Dr. Caro, rabin we Lwowie, który miał podręcznik w mowie będący zaopiniować, nie zasięgnął pod tym względem zdania choćby kilku nauczycieli szkół fundacyjnych, którzy, znając dokładnie działwę szkół fundacyjnych, byłiby p. rabina poinformowali, że właśnie tylko taki podręcznik jest najodpowiedniejszy dla naszych szkół.

Odwołujemy się na razie do wszystkich gron nauczycielskich szkół fundacyi br. Hirscha, by na konferencyach zastanawiali się nad tem, czyli plan nauki religii, przez p. Dra Caro ułożony, jest dla naszych szkół odpowiedni.

Opinię szan. gron naucz. podamy w następnym Nrze „Światła“, zauważając już teraz, że plan ten i dla szkół etatowych jest zupełnie niestosowny, gdyż w żadnej szkole — o ile nam wiadomo — nie wyczerpuje się zgoła przepisane go materyału, bez znajomości działwy i stosunków ułożonego. Czy możliwem jest, mając dwie godziny w tygodniu do dyspozycyi, wyczerpać w pierwszej i drugiej klasie cały materyał od stworzenia świata aż do śmierci Mojżesza, zawarty w podręcznikach Landesa lub Planera, przez Wysoką c. k. Radę szkolną zatwierdzonych?

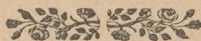
A trzeba jesz ze pamiętać, że plan p. Dra Caro żąda oprócz tego tłómaczenia najważniejszych modlitw.

Gdybyśmy się już zgodzili na ten plan i brali wszystko ogólnikowo, wymieniając tylko same nazwiska biblijne — co chyba żadnej wartości pedagogicznej nie przynosi — musielibyśmy zastanowić się nad tem, co ma większą wartość moralną, czy opowiadania o przymictach patryarchów naszych, dalej Mojżesza, Arona, objaśnienia dekalogu i t. d, czy opowiadanie o królach, toczących wojny z sąsiednimi narodami, którą to partyę p. Dr. Caro przepisuje na III. i IV. klasę. — Naszem zdaniem, powinno się gruntownie wyczerpać cały materyał, zawarty w pięcioksięgu Mejsesza w trzech niższych klasach, podczas gdy w czwartej klasie szkoły

ludowej należałoby wziąć jeno obrazki z ksiąg proroków i zebrać na podstawie wziętego w niższych klasach materiału zasady etyczne i moralne.

Ułożenie takiego planu Wysoka c. k. Rada szkolna krajowa powierzyć powinna ankiecie, złożonej nietylko z nauczycieli religii we Lwowie, ale też z nauczycieli prowincjonalnych, mających zupełnie inny materiał szkolny, a nie jednemu tylko człowiekowi, który w szkołach ludowych nigdy religii nie uczył.

Naszem zadaniem będzie, na podstawie nadesłać się mających elaboratów szan. Gron. nauczycielskich ułożyć odpowiedni memoriał do Wysokiej c. k. Rady szkolnej krajowej a nie wątpimy, że najwyższa Magistratura szkolna uwzględni słuszne życzenia w interesie i dla dobra młodzieży szkolnej.

Die Ethik des Judenthums

dargestellt von *Prof. Dr. M. Lazarus.*

Tom I. tego monumentalnego dzieła filozoficznego w dziedzinie literatury judaistycznej opuścił prasę z końcem z. r., zwróciwszy ponownie uwagę całego świata uczonego na mistrzowstwo słowa i potęgę myśli światowej sławy męża nauki, który po długich mozolnych i gruntownych badaniach ujął zasady etyki żydowskiej w system filozoficzny. Ze względu na doniosłość pracy i stanowisko znakomitego autora uważam za stosowne zaznaczyć szan. Czytelników przynajmniej pokrótce naprzód z życiem i działalnością twórcy a następnie z treścią najnowszego dzieła.

Maurycy Lazarus ujrzał światło dzienne w miasteczku Filehne w Poznańskim dnia 15. września 1824. i przeznaczony był pierwotnie do stanu kupieckiego, ale wolne chwile poświęcał z zapalem nauce judaistycznej i studjom filozoficznym. Pochodził z nader poważanej i patryarchalnej choć niezamożnej rodziny, a że wyrósł w otoczeniu ludzi, przy swej całej prostocie życia pojmujących je ze strony idealnej, umysł jego wysubtelnił się i przyjął się na wskrós tendencją idealistyczną, która się odbija we wszystkich jego znakomitych pracach. Otoczenie, wśród którego wyrósł, charakteryzuje w sposób bardzo ujmujący w końcowych ustępach dzieła „Treu und Frei“.

Czuając nieprzepartą skłonność do kształcenia się, porzucił zupełnie zawód handlowy i poświęcił się nauce, co w owych czasach na niezmiernie natrafiało trudności.

Mając lat 22 po ukończeniu gimnazjum, wstąpił na uniwersytet w Brunzwiku a w 10 lat później ogłosił słynne dzieło „Das Leben der Seele“. Tom I. obejmuje psychologię, po mistrzowsku pod względem formy napisaną i traktuje o oświacie i nauce, honorze i sławie, humorze i stosunku jednostki do ogółu. Tom II. traktuje o umyśle i językach, między in-

nemi omawia ważną kwestję pedagogiczną „Erlernung und Fortbildung der Sprache“. Praca ta zawiera najgłębsze myśli, jakie kiedykolwiek w tym przedmiocie pisano. Tom III. i ostatni zawiera subtelne rozprawy o takcie, o spółdziałaniu sztuk pięknych i o przyjaźni. W najnowszym wydaniu (4) jest także rozprawa „Die Reize des Spieles“.

W r. 1851. pracą swoją: „Ueber den Begriff u. die Möglichkeit einer Völkerpsychologie als Wissenschaft“ uTORował drogę dla nowej gałęzi nauki w tym kierunku.

Od r. 1859. wydawał wspólnie z Steintalem „Zeitschrift für Völkerpsychologie u. Sprachwissenschaft“, w którym to kierunku pracował 45 lat niezmordowanie. Języki i sposób życia, kwestye polityczne i socyalne, utwory poetyczne i dzieła sztuk pięknych, religię i umiejętność przedstawia jako przejawy ducha ludu a psychiczne objawy przeciwstawia fizycznym znamionom rasy.

Niezwykłe powodzenie i dźwięczny rozgłos pierwszego zwłaszcza dzieła spowodowały powołanie go w r. 1860. na profesora etyki uniwersytetu w Bernie (Szwajcarya) i tegoż roku ogłosił rozprawę „Ursprung der Sitte“. Praca ta oraz mowa rektorska, wygłoszona w w r. 1864. „Die Ideen der Geschichte“ jeszcze bardziej spotęgowały sławę jego tak dalece, że gdy się udał na 500-letni jubileusz założenia uniwersytetu we Wiedniu, podróż jego była formalnym pochodem tryumfalnym, który mu zgotował świat uczony.

W r. 1866. powołał go rząd niemiecki na profesora akademii wojskowej a w r. 1872. na profesora uniwersytetu w Berlinie, które to stanowisko - później jako tajny radca cesarski mianowany — zajmował nieprzerwanie do r. 1897. W październiku tegoż r. z powodu cierpienia astmatycznego przesiedlił się do Meranu w Tyrolu, gdzie obecnie stale przebywa, usunawszy się od działalności publicznej, ale pracując nadal wytrwale na polu publicystycznym. Między innymi ukończył właśnie w tytule pomieniony I tom dzieła, nad którym pracuje od lat kilkunastu.

Prócz wyżej podanych większych publikacji, ogłosił także tom p. t. „Ideale Fragen“, obejmujący wykład publiczny, który w r. 1878. wygłosił w Tow. „Concordia“ we Wiedniu p. t. „Zeit u. Weile“, przemówienie, poświęcone pamięci mistrza swego Herberta pod względem formy i treści stanowiące arcydzieło krasomówstwa, „Ein psychologischer Blick in unsere Zeit“, „Das Herz“, „Gedanken über Aufklärung“ i „Ueber Gespräche“ a wszystkie wykonane są klasycznie pod względem świetności języka i głębokich myśli.

Stojąc na wyżynie działalności nauki profesorskiej, żywił zawsze gorącą miłość dla swej wiary, a pragnąc przyczynić się do postępu cgołu żydowstwa, brał żywy udział w synodach, które się odbyły w r. 1869. w Lipsku, a w r. 1871. w Augsburgu pod jego właśnie przewodnictwem. Dążeniem jego było, jak się sam wyraził, aby „ludzkość o stopień wyżej posunąć“ a tej części społeczeństwa żydowskiego, dla której dzięki wychowaniu i stanowisku, jakie w społeczeństwie zajmuje, zupełnie obce jest życie żydowskie wedle dawnych pojęć, stworzyć odpowiednie stosunkom żydowstwo, zamiast pozwolić oderwać zupełnie od pnia żydowskiego.

Dalszym dowodem jego szczerego przywiązania do żydowstwa jest okoliczność, że gdy w r. 1879. hydra antysemityzmu w Niemczech znowu podniosła głowę, stanął w obronie swych współwierców w publicznych przemówieniach: „Was heisst national?“, „Unser Standpunkt“, „An die deut

shen Juden“, które są pomnikami wzorowego zjednoczenia uczucia patriotycznego z przekonaniami wiary żydowskiej.

Przemówienia te, zarówno jak mowy, wygłoszone na synodach, i przemówienia okolicznościowe, zawarte są w tomie: „Treu und Frei“.

Ten sam zapał ożywia jego wspaniałą rozprawę o Proroku Jeremiaszu i uroczyste przemówienie z okazji pamiątkowej uroczystości Schillera.

Dnia 11. kwietnia 1897. r. w sali Towarz. muzycznego we Wiedniu wygłosił odezyt nie tylko w obec elity inteligencji wiedeńskiej, ale z dalekich stron umyślnie przybyłych uczonych i profesorów uniwersytetów zagranicznych. Na wstępie wskazał, jakie stanowisko w idealnym gospodarstwie ludzkości zajmuje żydostwo, które pierwsze głosiło jedność wszechświata, jedność Boga, jedność rodu ludzkiego, jedność prawa dla wszystkich i jedyne jako wyznanie posiada religie — córki któremi są chrześcijaństwo i islam. Potem podniósł niektóre szczególne wzniosłe cechy, jakimi charakter narodu żydowskiego, jego zasady etyki i moralności odszczególniają się wobec innych narodowości i wyznań.

Najcharakterystyczniejszą okolicznością, dowodzącą, jakim zapałem dla żydostwa przyjęty jest prof. Lazarus, będzie chyba ta, że dla jego nauk i dla jego niepospolitych zalet umysłu przeszła na judaizm i stała się towarzyszka życia jego z bardzo wysokiego rodu szlacheckiego pochodząca i według ściśle katolickich zasad wychowana Nahida Remy, której zajmującej życiorys później nastąpi.

Przechodząc do najnowszej publikacji, zaznaczyć należy, iż dotychczas zasady etyki judaizmu poraz pierwszy naukowo w sposób tak systematyczny i wyczerpujący są ujęte i przedstawione na podstawie wyłącznie źródeł judaistycznych i przejęte na wskrós duchem żydowskim. Pomnikowe to dzieło, będące owocem długoletnich, gruntownych badań i nauki opracowane jest nie tylko dla uczonych, ale dostępne także każdemu laikowi. Godząc zasady wiary z doświadczeniem naukowym a przekonania religijne z badaniami nauk przyrodniczych, usuwa wszelkie możliwe wątpliwości i zaspakaja wszystkie zapatrywania. (Dokończenie nastąpi)

Metodyczne opracowanie materiału,

zawartego w „Elementarzu niemieckim.“

D r u k.

Lekeya 26.

Materiał : Grafika : h, H, Hut, Hof, Haus, Haut, Hole den Hut !

Druk : h, H, Hof, Haut, Haus, Haube, Hobel, Hast du Hunger ? Halte dich rein ! Hole den Hut !

Powtórzenie lekcji: N. Sage das deutsch! Twoje pióro jest nowe. Twój palec jest czysty. Pięść jest wielką. Figa jest słodka.

Rozmówki: N. Czy koń ma kopyta? U. Tak jest, .. N. Zapytam ci się o to samo po niemiecku. Hat das Pferd ein **Huf**? U. Ja, ... N. Wie viel **Hufe** hat das Pferd? U. ... vier Hufe. N. Sage das polnisch! U. Koń ma cztery kopyta. N. Mit was für einem „**H**“ wird das Wort „**Huf**“ geschrieben? U. ... grossen „**H**“. N. Ein grosses „**H**“ schreibt man so: (pokazuje). Schreibe dasselbe an die Tafel! — Schreibet dasselbe einige mal nach! — N. Hast du einen **Hut**? U. Ja, ... N. Was für einen **Hut** hast du? U. ... alten (neuen, schönen) Hut. N. **Hole** deinen **Hut** hervor! Wyjm swój kapelusz! U. (Czyni to). N. Lege ihn wieder in die Bank! Schreibe das Hauptwort: „**Hut**“ an die Tafel! N. Czyja matka nosi na głowie **czepek**? U. Moja ... N. Czepek nazywa się po niemiecku: die **Haube**. Wessen Mutter hat (trägt) eine **Haube**? U. Meine ... N. Ist die **Haube** weiss? U. Ja, ... N. Schreibe das Wort: „**Haube**“ an die Tafel! N. (Wskaże na rękę ucznia i zapyta:) Hast du eine reine **Haut**? Czy masz czystą skórę? U. Ja, ... N. Halte dich immer **rein**! Bądź zawsze czysty! N. Schreibe das Wort: „**Haut**“ an die Tafel! — N. Hast du heute gegessen? U. Ja, ... N. Hast du **Hunger**? Czyś głodny? U. Nein ... N. Sage das polnisch! U. Nie jestem głodny. N. Schreibe das Wort: „**Hunger**“ an die Tafel! N. (Pokaże rycinę i spyta:) Was ist das? U. Das ist ein Hobel. N. Schreibe das Wort „**Hobel**“ an die Tafel!

Dyktat: Przeczytać słówka z tablicy kilkakrotnie, odwrócić tablicę i dyktować: Hole den Hut! Halte dich rein! Hast du Hunger? Hof, Huf, Haut, Haus, Haube, Hobel.

Korekta jak wiadomo.

Czytanie: Str. 18. i 19. odstęp; **H** i lekye poprzednie.

Zadanie domowe z odstepu: **F** i **H** str. 19. odpisać luźne wyrazy bez zdań.

Lekcja 27.

Materyał: Grafika: e, E, ei, Ei, Erde, Enkel, Eisen. Das Eis ist fest. Das Eisen rostet.

Druk: e, E, ei, Ei, Ende, Ente, Ernest, Emil, Eis, Eisen, Eiche, Eifer. Das Eisen rostet. Der Hafen ist aus Eisen. Hast du Eise? Das Eis ist fest.

Powtórzenie lekcji: N. Was für Haut hast du? U. ... reine Haut. N. Wer hat einen neuen Hut? U. Ich habe ... N. Sage das polnisch! — Sage diesen Satz polnisch: Mein Vater hat ein Haus. — Sage jetzt diesen Satz deutsch: Jestem głodny. — Weź kapelusz! — Kto ma czepek? — Matka ma czepek.

Rozmówki: N. Kaczka nazywa się po niemiecku: die **Ente**. Hast du eine **Ente** gesehen? U. Ja, ... Ist die **Ente** ein Vogel? U. Ja, ... N. Ist das Wort: „**Ente**“ ein Hauptwort? U. Ja, ... N. Mit was für einem: „**E**“ wirst du das Wort schreiben? U. ... grossen E. N. So schreibt man ein grosses: **E**. Schreibe das nach! Scheibet es alle einige mal nach! — N. Dziadek nazywa się po niemiecku: der **Grossvater**. Hast du einen Grossvater? U. Ja, ... N. Ty jesteś jego wnukiem. Du bist sein **Enkel**. Bist du sein **Enkel**? U. Ja, ... N. Hat dein Grossvater noch andere **Enkel**? U. Ja, ... N. Wie

heisst ein Grossvater polnisch und wie heisst ein Enkel? N. Schreibe das Wort: „**Enkel**“ an die Tafel! N. Ist das **Eis** kalt? Czy lud jest zimny? U. Ja, .. N. Schreibe das Wort: „**Eis**“ an die Tafel! N. (Pokaże hak) Ist das ein **Haken**? Czy to jest hak? U. Ja, ... N. Ist der **Haken** aus **Eisen**? U. Ja, ... N. **Rostet** das **Eisen**? (Znane z poprzednich lekcji.) U. Ja, ... N. Jeśli chcesz po niemiecku powiedzieć, że nie masz czasu, albo że się spieszysz, to powiesz tak: **Ich habe Eile**. (Ich habe keine Eile). O. Wie ist dein Vorname? Jak ci na imię? U. Mein Vorname ist: Abraham. N. Ich kenne einen Knaben, der heisst **Ernest** und einen anderen, der **Emil** heisst. Heisst du auch **Emil**? U. Nein, ... N. Heisst du **Ernest**? U. Nein. ... N. Imiona i nazwiska osób pisze się tak jak w języku polskim wielkimi literami. Vor und Zunamen von Personen schreibt man auch mit grossen Anfangsbuchstaben. Wirst du „**Emil**“ mit einem grossen **E** schreiben? U. Ja, ... N. Schreibe dieses Wort an die Tafel! Schreibe das Wort: „**Ernest**“ an die Tafel! N. Na czym rosną żółędzie? U. .. na dębie. N. Dąb nazywa się po niemiecku: die **Eiche**. Ist die **Eiche** ein Baum? U. Ja, .. N. Schreibe das Wort an die Tafel! N. Czy uczysz się pilnie? U. Tak jest, ... N. Zapytam ci się po niemiecku: Lernst du mit **Eifer**? U. ... mit **Eifer**! N. Wer noch lernt mit **Eifer**? U. N. N. lernt mit **Eifer**. N. Schreibe das Wort „**Eifer**“ an die Tafel!

Dyktat i korekta: (Postępowanie znane) Eisen, Eifer, Eiche, Ente, Ende, Ernest, Emil, Eisen.

Czytanie: Str. 18. i 19. odstęp: **E**, i materiał poprzedni.

Zadanie domowe: Odpisać odstęp: **E**, str. 19.

Kekeya 28.

Materiał: Grafika: t, T, Tag, Teig, Teich. Das Tuch ist fein. Der Teig ist weich.

Druk: t, T, Tag, Tuch, Tisch, Teig, Teich, Taube, Tasche, Tafel. Hole Tinte! Hast du eine Tafel? Hast du eine Taube? Tauche deine Feder ein!

Powtórzenie lekcji: N. Was ist aus Eisen? U. Der Haken ... N. Rostet das Eisen? U. Ja, ... N. Hast du Eile? U. Nein, Ich habe keine Eile.

Rozmówki: N. Ist jetzt **Tag** oder **Nacht**? U. ... **Tag**. N. Ist das Wort: „**Tag**“ ein Hauptwort? U. Ja, ... N. Wirst du es mit einem grossen: „**T**“ schreiben? U. Ja, ... N. So schreibt man ein grosses **T**. — Schreibe das an die Tafel! — Schreibet das einige mal nach! — Schreibe das Wort: „**Tag**“ an die Tafel! N. Ist hier in der Schule ein **Tisch**? U. Ja, ... N. Schreibe: „**Tisch**“ an die Tafel! — N. Was für eine Tafel ist in der Classe? U. ... eine grosse **Tafel**. N. Komm her, und schreibe das Wort: „**Tafel**“ nieder! N. Was hast du in der Tasche? U. ... habe ich ein Messer. N. Hast du in der Tasche ein **Tuch**? U. Ja, ... N. Schreibe das Wort: „**Tasche**“ an die Tafel; — Schreibe das Wort: „**Tuch**“ an die Tafel! N. Czy mama robi ciasto? Macht die Mutter **Teig**? U. Ja, ... N. Schreibe: „**Teig**“ an die Tafel! N. Leben im **Teiche** Fische? Czy w stawie żyją ryby? U. Ja, ... N. Schreibe: „**Teich**“ an die Tafel! N. Sage polnisch den Satz: **Hole Tinte!** U. Przynieś atrament! N. Hast du **Tinte**? U. Ja, ... N. **Tauche deine Feder ein!** U. (Czyni to). N. Czyś widział gołębia? Hast du eine **Taube** gesehen? U. Ja, ... N. Ist die Taube ein Vogel? U. Ja, ..

Dyktat i korekta: (Postępowanie znane). Tisch, Tafel, Tag, Teig, Tuch, Tasche, Tinte, Teich.

Czytanie kursoryczne: Str. 20, 21, odstęp; **T** i lekye poprzednie.

Zadanie domowe: Z odstępu: **T** na str. 21. wypisać zdania.

Lekcja 29

Materiał: Grafika: i, I, Ida, Ignaz, Iltis. Ich lerne lesen.

Druk: i, I, Ida, Igel, Ignaz. Im Teiche leben Fische. Ich lerne singen. Ich wische mit dem Tuche den Tisch ab.

Powtórzenie lekcyi: N. Sage, was bedeutet dieser Satz polnisch: Die Mutter macht Teig — Die Schwester hat ein rothes Tuch. — Die Taube ist ein Vogel. — Die Tafel ist schwarz. — N. Jetzt antworte mir deutsch: Czy masz atrament? — Zamocz pióro! — Ryby żyją we wodzie.

Rozmówki: N. Wessen Schwester heisst **Ida**? (Zapewne żaden z uczniów nie zgłosi się z odpowiedzią, wtedy nauczyciel zapyta:) Heisst deine Schwester **Ida**? U. Nein, meine Schwester heisst nicht **Ida**. N. Wessen Bruder heisst **Ignaz**? U. Mein ... N. Schreibe diesen Personennamen an die Tafel! Schreibe: „**Ida**“ an die Tafel! N. Lernst du lesen? U. **Ich lerne lesen**. N. Lernst du singen? U. **Ich lerne singen**. N. Wo lernst du **lesen** und **singen**? U. In der Schule .. N. Wo leben **Fische**? U. **Im Teiche** (Im Wasser) **leben Fische**. N. Dort liegt ein Tuch, geh, wische mi dem Tuche den Tisch ab! U. (Czyni to). N. Was machst du? U. **Ich wische den Tisch ab**. N. Womit wischest du den Tisch ab? U. **Ich wische mit dem Tuche den Tisch ab**. N. Czy widziałeś jeża? (Znany z wykładu polskiego). U. Widziałem ... N. Jeż nazywa się po niemiecku der **Igel**. Hast du einen **Igel** gesehen? U. Ja, N. Ist sein Körper mit Stacheln bedeckt? Czy jego ciało jest pokryte kolcami? U. Ja, .. N. So schreibt man ein deutsches „**I**“. schreibet das nach! N. Schreibe das Wort „**Igel**“ an die Tafel! N. Czy wiesz jak się to zwierzątko nazywa, które dusi kury? U. ... tchórz N. Tchórz nazywa się po niemiecku! der **Iltis**. Jak się tchórz po niemiecku nazywa? U. ... der **Iltis**. N. Der **Iltis** würgt Hühner. Was würgt der **Iltis**? U. ... Hühner. N. N. Schreibe: „**Iltis**“ an die Tafel.

Dyktat i korekta: (Postępowanie znane). Iltis, Igel, Ida, Ignaz. (Przeprzwać korektę a potem dalej dyktować). Ich lerne singen und lesen. (Po napisaniu przez uczniów, napisze nauczyciel to zdanie na tablicy celem przeprowadzenia korekty).

Czytanie kursoryczne: Str. 20. i 21. odstęp: **J** i lekye poprzednie.

Zadanie domowe: Odpisać z książki na str. 21. odstęp: **J**.

Lekcja 30.

Materiał: Grafika: j, J, ja, jagen, jauchzen, jeder, Jonas, Juni, Juli, Jubel.

Druk: j, J, ja, jagen, jeder, jauchzen, Jakob, Jonas, Josef, Juni, Juli, Jubel. Im Juli ist es heiß. Jeder sei artig! Jakob zeichnet. Josef malt.

Powtórzenie lekcyi: N. Was lernst du in der Schule? U. ... lesen, schreiben, rechnen, singen. N. Womit wischt man den Tisch ab? U. Mit dem Tuche ... N. Wo leben Fische? U. Im Teiche ... N. Sage diesen Satz polnisch! N. Wie wirst du diesen Satz polnisch ausdrücken: Der Igel ist ein Thier. — Der Iltis würgt Hühner.

Rozmówki: N. Wie heisst dieser Monat? Jak się obecny miesiąc nazywa? U. ... April. N. Wie heisst der folgende Monat? Jak się nazywa następny miesiąc? U. ... Mai. N. Welcher Monat folgt dann? Który miesiąc potem nastąpi? U. Dann folgt der Monat: **Juni**. N. Und dann? U. ... **Juli**. N. Ist es im **Juli** heiss? U. Ja, .. N. Nazwy miesięcy także się pisze dużą literą początkową. Wirst du: **Juni** und **Juli** mit grossen Anfangsbuchstaben schreiben? U. Ja, mit grossem **J**. N. So schreibt man ein grosses **J**. — Schreibet es einige mal nach! — Schreibe: **Juni** — **Juli** — an die Tafel! N. Wer heisst: **Jakob**? U. Ich ... N. Komm. schreibe deinen Vornamen an die Tafel! — N. Wer unter euch heisst: **Jonas**? U. Ich .. N. Schreibe deinen Vornamen an die Tafel! N. Komm, **Josef**, und schreibe deinen Vornamen an die Tafel! — N. Bist du artig? U. Ja. ... N. Bist du auch artig? U. Ja, ... N. **Jeder sei artig!** Powiedz to po polsku! U. Niech każdy będzie grzeczny! N. Czy na puzach dzieci wesoło biegają po podwórzu? U. Tak jest, .. N. Czy cieszą się i krzyczą radośnie? U. Tak jest, .. N. Jeśli kto cieszy się i wykrzykuje radośnie, mówi się o nim po niemiecku: Er **jauchzet**. Teraz zapytam po niemiecku: **jauchzen** die Kinder? U. Ja, .. N. Sage dasselbe von Jakob, Jonas und Josef! U. Jakob, Jonas und Josef **jauchzen**. N. Schreibe das Wort: „**jauchzen**“ an die Tafel! N. Anstatt: „**jauchzen**“ kann man sagen: „**jubeln**“. **Jubeln** die Kinder? U. Ja, .. N. Jak to wymówisz po niemiecku: Ojciec i matka (cieszą się głośno) radośnie wołają. U. Der Vater und die Mutter **jubeln**.

Dyktat i korekta: (Postępowanie znane). Josef, Jakob, Jonas, Juni, Juli, Jubel.

Czytanie kursoryczne: Str. 20. i 21. odstęp: **J** i lekye poprzednie.

Zadanie domowe: Odpisać zdania z odstępów: **I. J.** na str. 21.

Lekcja 31.

Materyał: Grafika: n, N, Nest, Name, Nagel, Eier im Neste.

Druk: n, N, Name, Nase, Rebel, Nadel, Nagel. Der Nagel ist aus Eisen. In der Nadel ist ein Faden.

Grafika: m, M, Mass, Maus, Most. Der Marder.

Druk: m, M, Maser, Mauer, Meter, Mandel. Ich koste den Most. Hole den Meister! Mein Mantel ist weit.

Powtórzenie lekcji: N. Lernst du gut? U. Ja, ... N. Wirst du in die zweite Classe kommen? U. Ja, .. N. Wirst du dann jubeln? U. Ja. ... N. Gebrauche ein anderes Wort anstatt jubeln! U. Ich werde jauchzen.

Rozmówki: N. Co sobie ptaki lepią? U. ... gniazdo. N. Gniazdo — po niemiecku: das **Nest**. N. Hast du ein **Nest** gesehen? U. Ja, ... N. Hast du auch Vögel im **Neste** gesehen? U. Ja, ... N. Ptaki składają jajka w gniazdkach. Widziałeś kiedy w gniazdku jajka ptasie? U. Tak, (nie). N. Jak powiesz po niemiecku: Jajka w gnieździe. U. **Eier im** (in dem) **Neste**. N. Ist das Wort: „**Nest**“ ein Hauptwort? U. Ja, ... N. Was für einen Anfangsbuchstaben wirst du schreiben? U. Ein grosses **N**. N. So schreibt man ein grosses **N**. — Schreibet es einige mal nach! — Schreibe ein grosses **N**. an die Tafel! — Schreibe das Wort! **Nest** an die Tafel! N. (Pokazuje gwóźdź). Was ist das? U. ... **Nagel**. N. Woraus ist der **Nagel**? U. ... **Eisen**. N. Schreibe: „**Nagel**“ — an die Tafel! — Schreibe: **Eisen** — an die Ta-

fel! -- N. (Pokazuje igłę z nawleczoną nitką). Ist auch die **Nadel** aus **Eisen**? U. Auch die ... N. Was ist **in der Nadel**? U. **In der Nadel ist ein Faden**. N. Schreibe das Wort: „**Nadel**“ an die Tafel! — Schreibe: „**Faden**“ an die Tafel! — N. Ist heute ein **Nebel**? Czy dzisiaj jest na dworze mgła? U. Heute ist (kein) ... N. Schreibe das Wort: „**Nebel**“ an die Tafel. — N. (Pokazuje metr). Wie heisst dieses **Mass**? Jak się ta miara nazywa? U. Dieses **Mass** heisst **Meter**. N. Schreibt man: „**Mass**“ mit einem grossen: **M**? U. Ja. ... N. So schreibt man ein grosses **M**. — Schreibet das nach! Schreibe „**Mass**“ an die Tafel! Schreibe: „**Meter**“! N. Braucht der **Schneidermeister** ein **Metermass**? U. Ja, ... N. Nenne noch eine **Meister**, der ein **Metermass** braucht! U. Der **Tischlermeister** (etc.) ... N. Schreibe: „**Meister**“ an die Tafel! N. Ist der **Maler** auch ein **Meister**? U. Ja, ... N. Ist auch der **Maurer** ein **Meister**? U. Ja, ... N. Wer mauert eine **Mauer**? Kto muruje mur? U. Der **Maurer** mauert eine **Mauer**. N. Schreibe an die Tafel: **Mauer**, **Maurer**, **Maler**. N. Czy piłeś już kiedy moszcz (z jabłek wino)? U. Piłem .. N. Moszcz nazywa się po niemiecku: „**Most**“. Hast du **Most** getrunken? U. Ja, ... N. Ist der **Most** süss? U. Ja, ... N. Ist die **Mandel** auch süss? Czy migdał także jest słodki? U. Auch die **M**. ist süss. N. Gibt es auch bittere **Mandeln**? U. Ja, .. N. Schreibe an die Tafel: **Most**, **Mandel**. — N. Hast du einen **Mantel**? Czy masz płaszcz? U. Ja, ... N. Czy twój płaszcz szeroki? Ist dein **Mantel weit**? U. Ja, ... N. Schreibe an die Tafel: „**Mantel**“. N. Was habe ich vom **Iltis** gesagt? U. Der **Iltis** würgt **Hühner**. N. So ist es! Auch der **Marder** würgt **Hühner**. Was macht der **Marder**? U. ... würgt **Hühner**. N. Der **Marder** heisst polnisch: kuna. N. Sage den Satz polnisch: Der **Marder** und der **Iltis** würgen **Hühner**. N. Schreibe an die Tafel: **Marder**.

Dyktat i korekta : (Postępowanie znane). **Mandel**, **Mantel**, **Meter**, **Mass**, **Marder**, **Most**, **Meister**, **Maurer**, **Nest**, **Nagel**.

Czytanie kursoryczne : Str. 20. i 21. odstęp : **N**; str. 22. i 23. odstęp : **M**. i lekye poprzednie.

Zadanie domowe : Z odstepu **N. M.** na str. 21. i 23. wypisać zdania.

Lekcja 32.

Materyał : **Grafika** : s, S, Seil, Saum, Seide. Das Silber ist weiss.

Druk : s, S, Saum, Seite, Seide, Seife, Senfe, Salbe, Silber. Halte deine Sachen rein! Ich wasche mich mit Seife.

Powtórzenie lekcji : N. Was weisst du vom **Marder** und vom **Iltis**? U. ... würgen **Hühner**. N. Welche **Meister** brauchen ein **Metermass**? U. Der **Schneidermeister** (i t. d.) ... N. Sage diesen Satz deutsch : **Dzisiaj nie ma mgły**. — **Malarz** maluje — **Murarz** muruje mur. — N. Sage, woraus ist der **Haken**? U. ... aus **Eisen**.

Rozmówki : N. (Pokaże jedwabną chusteczkę). Was ist das? U. ... ein Tuch. N. Ist das Tuch von **Seide**? Czy ta chusteczka jest z jedwabiu? U. Ja, ... N. Pokaż, gdzie jest brzeg czyli rąbek chustki! U. (Pokazuje). N. Zapytam ci się o to samo po niemiecku: Wo ist der **Saum** des Tuches? U. Das ist ... N. Zeige den **Saum** der Bank (des Tisches)! N. Która strona chustki jest prawa a która lewa. Welche **Seite** des Tuches ist die rechte und welche die linke? U. Diese **Seite** ... N. Mit was für einem „**S**“ wird „**Saum**“ geschrieben? U. Mit einem grossen ... N. So schreibt man ein

grosses „S“ — Schreibet es einige mal nach! — Schreibe an die Tafel: **Saum, Seite, Seide**. N. Jak się nazywa bardzo gruby sznur? U. ... lina. N. Po niemiecku: **Seil**. Hast du ein **Seil** gesehen? U. Ja, ... N. War das **Seil** stark? U. Ja, ... N. Schreibe an die Tafel: **Seil**. N. (Pokaże rycinę kosy). Wie heisst das polnisch? U. ... kosa. N. Deutsch sagt man: **Sense**. Ist die **Sense** aus Eisen? U. Ja, ... N. Ist die Sense scharf? U. Ja, ... N. Sage diesen Satz polnisch! U. Kosa jest ostra. N. Schreibe das Wort: „**Sense**“ an die Tafel! N. Gdzie kupuje się maści? U. W aptece ... N. Kauft man in der Apotheke **Salbe**? U. Ja, ... N. Schreibe das Wort: „**Salbe**“ an die Tafel! N. (Pokazuje swój zegarek kieszonkowy). Ist diese Uhr aus Gold oder aus **Silber**? U. ... aus **Silber**. N. Ist das **Silber** weiss? U. Ja, ... N. Schreibe das Wort: „**Silber**“ an die Tafel! N. Hast du dich heute gewaschen? U. Ja, ... N. Hast du dich mit **Seife** gewaschen? U. Ja, ... N. Wer unter euch wäscht sich mit **Seife**? U. **Ich wasche mich mit Seife**. N. Gut, du bist auch rein. **Halte auch deine Sachen rein!** Schreibe das Wort: „**Seife**“ an die Tafel!

Dyktat i korekta: (Postępowanie znane). Silber, Sense, Seil, Seife, Salbe, Saum, Seite, Seide.

Czytanie kursoryczne: Str. 22. i 23. odstęp: **S**. i materiał poprzednio przerobiony.

Zadanie domowe: Odpisać ze str. 23. odstęp: **S**. (C. d. n.)

Korespondencye.

Za inicjatywą kierownika tutejszej szkoły bar. Hirscha, p. B. Blaustein a i dzięki mrówczej zapobiegliwości grona nauczycielskiego tejże szkoły odbył się dnia 2. grudnia, w pięknie przystrojonej sali szkolnej, wieczorek „Makabeuszowski“, o nader bogatym programie.

W pięknej przemowie skreślił p. Blaustein znaczenie tej uroczystości, dziękując licznie zgromadzonym gościom za szczodre datki. Do uświetnienia tego wieczorka przyczynił się też nie mało znany i powszechnie lubiany tenor, p. Apfel, który odśpiewał kilka utworów Żeleńskiego. Burze oklasków wywołała prześlizna gra na fortepianie pny Hopfinger i pny Bloch jak również doskonała gra młodzieutkiej bo zaledwie 8-letniej córeczki p. Blausteina. Zasłużone laury zbierał także p. Bloch za porywające oddeklamowanie „Matki Makabeuszów“.

Wzniosłą tę uroczystość zakończył chór mieszany, odśpiewawszy pod batutą p. Dubeńskiego, „Pieśń zmartwychwstania“.

Czysty dochód, wynoszący 200 K przeznaczono na ubrania dla ubogiej młodzieży szkoły fundacyjnej.

L. Chotiner,

lekarz weterynaryi.

Borysław 18. grudnia 1899.

Przestrogi i rady.

Popękane i odmrożone ręce pojawiają się u niektórych osób zwykle z nadejściem zimnej pory i stają się dla nich wielkiem udręczeniem.

Celem całkowitego usunięcia odmrożeń należy w 1 litrze wody rozpuścić zupełnie łyżkę miodu, i w rozczynie tym myć trzy razy na dzień ręce, dokładnie poprzednio oczyszczone. Po ostrożnem osuszeniu rąk wciąga się miękkie a czyste rękawiczki i nosi je, dopóki skóra się nie zagoi. W razie gdy przy pracy trzeba ręce zmaczać, należy je zaraz potem osuszyć starannie. Do rozczynu miodowego można dodać łyżkę gliceryny, przezco skutek jest tem pewniejszy.

Do zagojenia odmrożonych członków z otwartemi już ranami, okazała się cebula środkiem bardzo skutecznym. Odmrożone miejsca pociera się cebulą (na tarce roztartą) dwa razy dziennie; w krótkim czasie rany się zwykle goją. Już po pierwszym natarciu zmniejsza się ból i znika następnie powoli zupełnie.

Również skutecznem okazało się kąpanie przez kilka minut odmrożonych członków w gorącym odwarze kory dębowej. „Przewodnik zdrowia“.

Sprawy Stowarzyszenia.

Do Stowarzyszenia przystąpił z dniem 1. listopada 1899.: Israel Fernhof.

Wkłádki miesięczne nadesłali:

Rok 1896. Czerwiec: Wieselberg Seinwel.

Rok 1897. Październik: Landesberg.

Rok 1898. Czerwiec; Fischbach Joachim. — Październik: Silberman.

Rok 1899. Styczeń: Margulies Ludwik. — Luty: Jolles Lipa. — Marzec: Morecki. — Kwiecień: Waltuch, Vogel Anzelm. — Maj: Sigallówna. — Czerwiec: Hilberg. — Lipiec: Müller Ernestyna, Halpern Herz, Willner. — Sierpień: Goldblatt, Imber, Mahler, Bardach. — Wrzesień: Singer H., Juffe S. D., Kriwer, Labiner, Gross Perez. — Październik: Rath, Margulies Rub, Bader, Glasgall, Fischbach Susman. — Listopad: Günsberg, Fernhof, Celler, Kitaj. Grudzień: Landau, Turteltaub, Fuchs, Ohrensteinówna, Hirsch S., Steinfeldsen, Gutwaldówna, Nadler, Löw vel Vogel, Lieblieng, Tartykower, Pelikant, Reder, Ornstein Izyd., Katz Fabian, Goldschlag, Fell.

Rok 1900. Luty: Langer Meszulim.

Udział w kwocie 4 K złożyła Amalia Goldschlag.

Uwaga: Prosimy zwrócić uwagę skarbnika na ewentualne pomyłki w powyższym wykazie.